

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NILS WAHL
prednesené 15. novembra 2018¹

Vec C-118/17

Zsuzsanna Dunai
proti
ERSTE Bank Hungary Zrt.

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Budai Központi Kerületi Bíróság (Ústredný súd obvodu Buda, Maďarsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Smernica 93/13/EHS – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Zmluvy o úvere vyjadrené v cudzej mene – Nekalé podmienky vyhlásené za neplatné – Vnútroštátna práva úprava napravujúca neplatnosť zmenou obsahu predmetných zmlúv – Zachovanie platnosti týchto zmlúv v zostávajúcej časti – Možnosť najvyššieho súdu dotknutého členského štátu prijať rozhodnutia o zjednotení judikatúry“

Úvod

1. Táto vec patrí do série návrhov na začatie prejudiciálnych konaní, ktoré pochádzajú najmä od maďarských súdov a týkajú sa výkladu ustanovení smernice 93/13/EHS² v rámci sporov týkajúcich sa platnosti podmienok obsiahnutých v úverových zmluvách vyjadrených v cudzej mene.
2. Konkrétne je táto vec dôsledkom prijatia vnútroštátnej právnej úpravy, ktorá viedla najmä k určeniu neplatnosti zmluvných podmienok, ktoré umožňovali úverovým inštitúciám určovať svoje vlastné kurzy pre kúpu a predaj dotknutej cudzej meny (označené ako „kurzové rozpätie“ alebo „spread“). Táto právna úprava tiež stanovuje, že hoci zmluvná strana môže konajúcemu súdu navrhnúť vylúčenie uplatnenia takých podmienok, nemôže mu naopak navrhnúť, aby konštatoval neplatnosť úverovej zmluvy vyjadrenej v cudzej mene ako celku.
3. Vnútroštátny súd vyjadruje pochybnosti o platnosti tohto zákazu. Pýta sa, či konkrétne na základe ochrany poskytovanej smernicou 93/13 môže určiť neplatnosť celej úverovej zmluvy, o ktorej nadobudol vedomosť v rámci konania o nútenom výkone rozhodnutia, keďže by taká možnosť podľa jeho názoru slúžila hospodárskym záujmom spotrebiteľa.

¹ Jazyk prednesu: francúzština.

² Smernica Rady z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), zmenená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 (Ú. v. EÚ L 304, 2011, s. 64) (ďalej len „smernica 93/13“).

4. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania teda vyzýva Súdny dvor, aby v nadväznosti na veci už predtým prejednávané Súdnym dvorom³ opätovne poskytol určité objasnenia rozsahu zásahu súdu na základe účinnosti smernice 93/13 vo veľmi osobitnom kontexte úverov vyjadrených v cudzích menách.

Právny rámec

Právo Únie

5. Článok 1 ods. 2 smernice 93/13 stanovuje, že „zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia... nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice“.

6. Článok 6 ods. 1 tejto smernice stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

7. V súlade s článkom 7 ods. 1 smernice 93/13:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“

Maďarské právo

Základný zákon Maďarska

8. § 25 ods. 3 Alaptörvény (maďarský základný zákon) uvádza, že Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko) „zabezpečuje... jednotné uplatňovanie práva súdmi a vydáva rozhodnutia v záujme jednotného výkladu ustanovení práva, ktorými sú súdy viazané“.

Zákon o úverových inštitúciách

9. § 213 ods. 1 hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (zákon č. CXII z roku 1996 o úverových a finančných inštitúciách, ďalej len „zákon Hpt“) uvádza:

„Za neplatnú sa považuje každá zmluva o spotrebiteľskom úvere, ktorá neobsahuje:

...

c) celkovú sumu nákladov súvisiacich so zmluvou vrátane úrokov, súvisiacich nákladov, ako aj ich ročnej hodnoty vyjadrenej v percentách,

...“

3 Ide najmä o veci, v ktorých boli vydané rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282); z 20. septembra 2017, Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703); z 31. mája 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367), a napokon z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750).

Zákon DH 1

10. Podľa § 1 ods. 1 Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [zákon č. XXXVIII z roku 2014 upravujúci špecifické záležitosti týkajúce sa rozhodnutia Kúria (Najvyšší súd) o harmonizácii judikatúry o zmluvách o pôžičke uzavretých medzi úverovými inštitúciami a spotrebiteľmi, ďalej len „zákon DH 1“]:

„Tento zákon sa uplatňuje na úverové zmluvy uzavreté so spotrebiteľmi od 1. mája 2004 do dátumu nadobudnutia účinnosti tohto zákona. Na účely tohto zákona sa za zmluvy o spotrebiteľskom úvere považujú akékoľvek úverové zmluvy, zmluvy o pôžičke alebo zmluvy o finančnom lízingu, ktoré sú založené na cudzích menách (sú viazané na cudziu menu alebo denominované v cudzej mene a splatné v maďarských forintoch) alebo na maďarských forintoch a sú uzavreté medzi finančnou inštitúciou a spotrebiteľom, ak zahŕňajú štandardné zmluvné podmienky alebo akékoľvek zmluvné podmienky, ktoré neboli individuálne dohodnuté, v zmysle § 3 ods. 1 alebo § 4 ods. 1.“

11. § 3 ods. 1 a 2 zákona DH 1 stanovuje:

„1. V zmluve o spotrebiteľskom úvere je neplatná taká podmienka – pokiaľ nejde o individuálne dohodnutú zmluvnú podmienku –, na základe ktorej finančná inštitúcia rozhodne, že pri poskytnutí finančných prostriedkov na kúpu tovaru, ktorý je predmetom úveru alebo lízingu, sa uplatní nákupný výmenný kurz, zatiaľ čo pri splácaní úveru sa uplatní predajný výmenný kurz alebo akýkoľvek iný výmenný kurz iného typu, než je výmenný kurz stanovený pri poskytnutí finančných prostriedkov.

2. Neplatná zmluvná podmienka, ktorá je uvedená v odseku 1, sa nahradí – bez toho, aby bol dotknutý odsek 3, – ustanovením, podľa ktorého sa uplatní oficiálny výmenný kurz, ktorý stanovila Národná banka Maďarska pre príslušnú cudziu menu, a to tak pri poskytnutí finančných prostriedkov, ako aj pri splácaní (vrátane splácania splátok a všetkých nákladov, poplatkov a provízií stanovených v cudzej mene).“

Zákon DH 2

12. § 37 ods. 1 Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (zákon č. XL z roku 2014 o pravidlách vyúčtovania upraveného v [zákone DH 1] a o ďalších ustanoveniach, ďalej len „zákon DH 2“) stanovuje:

„Vo vzťahu k zmluvám, ktoré sú predmetom tohto zákona, zmluvné strany môžu podať súdnemu orgánu návrh na určenie neplatnosti zmluvy alebo určitých zmluvných podmienok (ďalej len „čiastočná neplatnosť“) – bez ohľadu na dôvody takejto neplatnosti –, iba ak súčasne požiada o vyvodenie právnych dôsledkov neplatnosti, konkrétne o určenie platnosti alebo účinnosti zmluvy do momentu vydania rozsudku. Ak tak neurobí, a ak nevyhovie žiadosti o zmenu žaloby, súd nemôže o návrhu meritórne rozhodnúť. ...“

Zákon DH 3

13. Podľa § 10 az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (zákon č. LXXVII z roku 2014 o úprave otázok týkajúcich sa zmeny meny, v ktorej sú vyjadrené určité zmluvy o úvere a o pravidlách v oblasti úrokov, ďalej len „zákon DH 3“):

„Úverová inštitúcia – veriteľ je v súvislosti so zmluvami o spotrebiteľskom hypotekárnom úvere v cudzej mene alebo založenými na cudzej mene povinná v lehote stanovenej na splnenie povinnosti vykonať vyúčtovanie podľa zákona [DH 2], zabezpečiť, aby bol na úver v maďarských forintoch zmenený dlh vyplývajúci zo zmluvy o spotrebiteľskom hypotekárnom úvere v cudzej mene alebo zo zmluvy o spotrebiteľskom hypotekárnom úvere založenej na cudzej mene, alebo celkový dlh vyplývajúci z takej zmluvy – vrátane úrokov, poplatkov, provízií a nákladov účtovaných v cudzej mene –, pričom oba sa určia na základe vyúčtovania vykonaného v súlade so zákonom [DH 2]. Na účely tejto zmeny sa uplatní z nižšie uvedených výmenných kurzov:

- a) priemer oficiálnych výmenných kurzov danej meny stanovených Národnou bankou Maďarska v období od 16. júna 2014 do 7. novembra 2014 alebo
- b) oficiálny výmenný kurz danej meny stanovený Národnou bankou Maďarska 7. novembra 2014

podľa toho, ktorý je k rozhodujúcemu dátumu pre spotrebiteľa výhodnejší (ďalej len „prepočet na HUF“).

14. § 15/A uvedeného zákona stanovuje:

„1. V prebiehajúcich konaniach, začatých na základe návrhu na určenie neplatnosti (alebo čiastočnej neplatnosti) úverových zmlúv uzavretých so spotrebiteľmi alebo návrhu na vyvodenie právnych dôsledkov neplatnosti, sa na sumu dlhu spotrebiteľa vzniknutého na základe zmluvy o úvere v cudzej mene alebo založenej na cudzej mene, ktorú uzatvoril v postavení spotrebiteľa, určenú na základe vyúčtovania vykonaného podľa zákona [DH 2], uplatnia pravidlá prepočítania na HUF stanovené týmto zákonom.

2. Výška splátok uhradených spotrebiteľom do dátumu vydania rozhodnutia sa odpočíta od dlhu spotrebiteľa určeného v HUF k referenčnému dátumu pre vyúčtovanie.

3. Ak sa zmluva o spotrebiteľskom úvere vyhlási za platnú, zmluvné práva a povinnosti zmluvných strán určené na základe vyúčtovania vykonaného podľa zákona [DH 2] sa musia stanoviť v súlade s ustanoveniami tohto zákona.“

Spor vo veci samej, prejudiciálne otázky a konanie pred Súdnyim dvorom

15. Dňa 24. mája 2007 uzatvorila Zsuzsanna Dunai s bankou úverovú zmluvu vyjadrenú v cudzej mene, v prejednávanej veci vo švajčiarskych frankoch (CHF), vo výške 115 573 CHF.

16. Podľa tejto zmluvy mal byť úver poskytnutý v národnej mene, v prejednávanej veci v HUF, s uplatnením denného výmenného kurzu CHF-HUF na základe výmenného kurzu pre nákup, čo viedlo k vyplateniu 14 734 000 HUF. Splátky mali rovnako prebiehať v HUF, pričom však na tieto účely mal byť denný výmenný kurz založený na výmennom kurze pre predaj. Okrem toho niesla pani Dunai kurzové riziko, to znamená riziko spojené so zmenou výmenného kurzu dotknutej meny, ktoré v prejednávanej veci spočívalo v silnej devalvácii HUF voči CHF.

17. Účastníci konania vo veci samej uzatvorili uvedenú zmluvu vo forme notárskej zápisnice, takže v prípade zlyhania dlžníka nadobudne vykonateľnosť a to bez akéhokoľvek sporového konania pred maďarským súdom.

18. Dňa 12. apríla 2016 notár na základe žiadosti banky nariadil nútený výkon zmluvy.

19. Dňa 5. októbra 2016 podala pani Dunai proti tomuto nútenému výkonu na vnútroštátnom súde námietku, pričom sa dovoľavala neplatnosti zmluvy, keďže tá neuvádzala, podľa jej názoru v rozpore s § 213 ods. 1 písm. c) zákona Hpt, rozpätie medzi výmenným kurzom uplatniteľným pri poskytnutí finančných prostriedkov a výmenným kurzom uplatniteľným pri splácaní úveru.

20. Banka navrhla námietky zamietnuť.

21. Vnútroštátny súd uvádza, že v roku 2014 prijal maďarský zákonodarca viaceré zákony uplatniteľné na spor vo veci samej s cieľom vykonania rozhodnutia Kúria (Najvyšší súd), ktoré bolo vydané v záujme jednotného výkladu občianskeho práva a vyslovené vo vzťahu k úverovým zmluvám vyjadreným v cudzej mene po vydaní rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282). Týmto rozhodnutím Kúria (Najvyšší súd) najmä vyhlásila za nekalé také podmienky, ako sú podmienky uvedené v úverovej zmluve v spore vo veci samej, podľa ktorých sa pri poskytnutí finančných prostriedkov uplatní výmenný kurz pre nákup, zatiaľ čo pri splácaní sa uplatní výmenný kurz pre predaj.

22. Uvedené zákony konkrétne v takých zmluvách zrušovali podmienky, ktoré banke umožňovali určovať svoj vlastný výmenný kurz pre nákup a predaj cudzej meny, a nahrádzali ich oficiálnym výmenným kurzom určeným Národnou bankou Maďarska pre príslušnú cudziu menu. Tento zásah zákonodarcu mal za následok odstránenie rozpätia medzi rôznymi výmennými kurzami založenými na kurzoch pre tieto cudzie meny.

23. Vnútroštátny súd uvádza, že z dôvodu tohto legislatívneho zásahu už konajúci súd nemôže konštatovať neplatnosť úverovej zmluvy vyjadrenej v cudzej mene, pretože tento zásah už ukončil situáciu, ktorá bola dôvodom neplatnosti, čo má teda za následok platnosť zmluvy a, v dôsledku toho, povinnosť spotrebiteľa znášať finančné bremeno vyplývajúce z kurzového rizika. Vzhľadom na to, že podaním žaloby na banku sa spotrebiteľ chcel oslobodiť práve od tejto povinnosti, určenie platnosti tejto zmluvy vnútroštátnym súdom by bolo v rozpore s jeho záujmami.

24. Podľa názoru vnútroštátneho súdu je zrejmé, že maďarský zákonodarca prijatím série zákonov v roku 2014 výslovne zmenil obsah úverových zmlúv takým spôsobom, aby ovplyvnil rozhodnutia konajúcich súdov v takom zmysle, ktorý bude priaznivý pre banky. Pýta sa, či je taký stav vecí v súlade s výkladom článku 6 ods. 1 smernice 93/13 Súdnym dvorom.

25. Okrem toho sa vnútroštátny súd domnieva, že rozhodnutia Kúria (Najvyšší súd) vydané v záujme jednotného výkladu občianskeho práva, konkrétne rozhodnutie č. 6/2013 PJE zo 16. decembra 2013, zakazujú súdu konštatovať neplatnosť takých úverových zmlúv, ako je zmluva, o ktorú ide v spore vo veci samej. Tento súd uvádza, že pri prijímaní takýchto rozhodnutí nie je zaručené prejednanie veci zákonným sudcom ani dodržanie požiadaviek na spravodlivé súdne konanie. Hoci konanie, ktoré treba na tieto účely použiť, nie je kontradiktórne, vedie k vydaniu rozhodnutia, ktoré zaväzuje súdy konajúce v kontradiktórnych konaniach, ktoré majú charakter súdneho sporového konania.

26. Vnútroštátny súd v tomto kontexte poukazuje na body 69 až 75 stanoviska k zákonu č. CLXII z roku 2011 o právnom postavení a odmeňovaní sudcov a k zákonu č. CLXI z roku 2011 o organizácii súdnictva a správe súdov Maďarska, ktoré prijala Benátska komisia na svojom 90. plenárnom zasadnutí (Benátky, 16. a 17. marca 2012), z ktorého vyplýva, že rozhodnutia prijaté v Maďarsku na základe konania nazvaného „postup zjednotenia“ sú z hľadiska základných práv sporné.

27. Za týchto okolností Budai Központi Kerületi Bíróság (Ústredný súd pre obvod Buda, Maďarsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto otázky:

- „1. Má sa bod 3 [výroku] rozsudku [z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)] chápať v tom zmysle, že vnútroštátny súd môže tiež napraviť neplatnosť podmienky zmluvy uzavretej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, a to vtedy, keď je ponechanie zmluvy v platnosti v rozpore s ekonomickými záujmami spotrebiteľa?
2. Je v súlade s právomocou udelenou Európskej únii s cieľom zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov, ako aj so základnými zásadami práva Únie, a to zásadou rovnosti pred zákonom, zásadou zákazu diskriminácie a práva na účinný súdny prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, aby parlament členského štátu zákonom upravil zmluvy uzatvárané medzi predajcami alebo dodávateľmi a spotrebiteľmi podľa súkromného práva, ktoré patria do podobných kategórií?

V prípade kladnej odpovede na predchádzajúcu otázku, je v súlade s právomocou udelenou [Únii] s cieľom zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov, ako aj so základnými zásadami práva Únie, a to zásadou rovnosti pred zákonom, zásadou zákazu diskriminácie a právom na účinný súdny prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, aby parlament členského štátu na účely ochrany spotrebiteľov zákonom upravil rôzne časti úverových zmlúv vyjadrených v cudzej mene, čím však vyvoláva účinok, ktorý je v rozpore s oprávnenými záujmami ochrany spotrebiteľov, keďže úverová zmluva zostáva po zmenách v platnosti a spotrebiteľ je povinný naďalej znášať finančné bremeno spojené s kurzovým rizikom?

3. V súvislosti s obsahom zmlúv uzavretých medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, je v súlade s právomocou udelenou [Únii] s cieľom zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov, ako aj so základnými zásadami práva Únie, a to právom na účinný súdny prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, aby rada pre zjednocovanie najvyššej súdnej inštalácie členského štátu usmerňovala judikatúru konajúceho súdu vo všetkých záležitostiach občianskeho práva prostredníctvom „rozhodnutí vydaných v záujme jednotného výkladu ustanovení práva“?

V prípade kladnej odpovede na predchádzajúcu otázku, je v súlade s právomocou udelenou [Únii] s cieľom zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov, ako aj so základnými zásadami práva Únie, a to právom na účinný súdny prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, aby rada pre zjednocovanie najvyššej súdnej inštalácie členského štátu usmerňovala judikatúru konajúceho súdu vo všetkých záležitostiach občianskeho práva prostredníctvom „rozhodnutí vydaných v záujme jednotného výkladu ustanovení práva“ v prípadoch, keď vymenovanie členov rady pre zjednocovanie spomedzi sudcov nebolo transparentné a neuskutočnilo sa podľa vopred stanovených pravidiel, keď konanie pred uvedenou radou nie je verejné a keď sa nemožno dodatočne oboznámiť s uskutočneným konaním, čiže s použitými odbornými stanoviskami a právnymi teóriami a s tým, ako hlasovali jednotliví členovia (súhlasný alebo nesúhlasný názor)?“

Analýza

Úvodné poznámky

28. Keďže táto vec nadväzuje na veci⁴, ktoré musel Súdny dvor prejednať v záležitosti podmienok uplatnenia smernice 93/13 v osobitnom kontexte zmlúv o spotrebiteľskom úvere vyjadrených v cudzej mene uzatváraných vo veľkom rozsahu v Maďarsku, zdá sa mi vhodné na úvod vysvetliť zákonodarný a judikatúrny kontext tejto veci.

⁴ Odkazujem najmä na veci, v ktorých boli vydané rozsudky z 31. mája 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367), a napokon z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), ktoré sa venovali práve maďarskej právnej úprave prijatej v roku 2014.

29. Treba sa tiež stále v rámci úvodu vyjadriť k otázke, či vnútroštátny súd nemá svojimi otázkami v skutočnosti v úmysle spochybniť platnosť zmluvných podmienok, ktoré odzrkadľujú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia, teda podmienok, ktoré podľa článku 1 ods. 2 tejto smernice nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice, alebo spochybniť platnosť ustanovení vzťahujúcich sa na hlavný predmet zmluvy v zmysle článku 4 ods. 2 rovnakej smernice.

Výklad relevantného zákonodarného a judikatúrneho kontextu

30. Treba pripomenúť, že vnútroštátna právna úprava spochybnená v rámci tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania nadväzuje na rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).

31. Podľa môjho názoru možno z tohto rozsudku vyvodiť dva zásadné poznatky.

32. V prvom rade Súdny dvor rozhodol, že pojem „hlavný predmet zmluvy“ sa nevyhnutne nevzťahuje na takú podmienku, ktorá je súčasťou úverovej zmluvy vyjadrenej v cudzej mene uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom a ktorá nebola individuálne dohodnutá, ako je podmienka, o ktorú išlo v spore vo veci samej, ktorú by som označil ako doložku „kurzového rozpätia“. V dôsledku toho možno takúto doložku vyhlásiť za nekalú, a preto jej uplatnenie možno vylúčiť.

33. V druhom rade a na rozdiel od základného pravidla, podľa ktorého by vnútroštátny súd nemal zasahovať na účely zmeny alebo nahradenia sporných podmienok⁵, Súdny dvor rozhodol, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že v takej situácii, o akú išlo v spore vo veci samej, v ktorej zmluva uzatvorená medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom nemôže po odstránení nekalkej zmluvnej podmienky pretrvať – čo by vystavilo spotrebiteľa obzvlášť škodlivým následkom –, nebráni toto ustanovenie pravidlu vnútroštátneho práva, ktoré vnútroštátnemu súdu umožňuje napraviť neplatnosť tejto podmienky tým, že ju nahradí ustanovením vnútroštátneho práva dispozitívnej povahy.

34. V záujme objasnenia veci a na účely vyvodenia trvalého riešenia v rámci viacerých súdnych sporov začatých spotrebiteľmi pristúpil maďarský zákonodarcia prijatím zákonov DH 1, DH 2 a DH 3 na základe zásad vyjadrených Kúria (Najvyšší súd) v rozhodnutí č. 2/2014 PJE, ktoré bolo vydané v záujme jednotného výkladu ustanovení občianskeho práva⁶, k určitým úpravám predtým uplatniteľných vnútroštátnych ustanovení v oblasti úverovej zmluvy. Cieľom tejto právnej úpravy bolo zohľadniť viaceré pochybnosti, ktoré maďarské súdy prechovávali v rámci preskúmavania podmienok obsiahnutých v úverových zmluvách vyjadrených v cudzej mene.

35. Hoci teda prijatie tejto novej právnej úpravy ako takej nebolo vyžadované judikatúrou Súdneho dvora, možno ho vysvetliť želaním zjednodušiť a urýchliť riešenie takýchto sporov.⁷

36. Táto právna úprava predpokladá, že sa v zmluvách vyjadrených v cudzej mene zrušia podmienky, ktoré dovtedy umožňovali úverovej inštitúcii určiť svoje vlastné kurzy pre nákup a predaj cudzej meny. Okrem toho vyžaduje nahradenie tejto podmienky so spätnou účinnosťou ustanovením upravujúcim použitie oficiálneho kurzu dotknutej cudzej meny vypočítaným Národnou bankou Maďarska.

5 Pozri najmä rozsudky z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 28 a citovaná judikatúra), a z 26. januára 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, bod 71 a citovaná judikatúra).

6 *Magyar Közlöny* 2014/91, s. 10975.

7 Pozri najmä v tejto súvislosti moje návrhy, ktoré som predniesol vo veci Sziber (C-483/16, EU:C:2018:9, body 52 a 53).

37. Konkrétne teda maďarský zákonodarca riešil problémy, ktoré boli výsledkom praktiky *kurzového rozpätia*, tým, že dotknuté zmluvné podmienky vyhlásil za neplatné, a tým, že ich zákonodarnou cestou zmenil.

38. Tieto podmienky treba jasne odlíšiť od podmienok, ktoré v takých zmluvách stanovujú, že úver musí byť splatený v určitej mene. Tieto neskôr uvedené podmienky, z ktorých nevyhnutne vyplýva kurzové riziko, v zásade predstavujú kľúčový prvok týchto zmlúv, a môžu sa tak týkať ich hlavného predmetu.⁸

39. To bolo potvrdené vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703).

40. V tomto rozsudku, ktorý nadväzuje na návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Curtea de Apel Oradea (Odvolací súd Oradea, Rumunsko), Súdny dvor jasne uviedol, že pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13 zahŕňa takú zmluvnú podmienku, akou bola zmluvná podmienka v spore vo veci samej, uvedená v zmluve o úvere vyjadrenom v cudzej mene, ktorá nebola individuálne dohodnutá a na základe ktorej sa má úver splatiť v rovnakej cudzej mene, v akej bol dohodnutý, keďže táto podmienka určuje základné plnenie charakterizujúce túto zmluvu. V dôsledku toho sa nemôže táto podmienka, pokiaľ je formulovaná jasne a zrozumiteľne, považovať za nekalú.⁹

41. Aby sme sa vrátili k sporu vo veci samej, zdá sa, že zlučiteľnosť nového maďarského legislatívneho rámca so smernicou 93/13 bola následne spochybnená pri príležitosti nových návrhov na začatie prejudiciálneho konania.

42. Konkrétne vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 31. mája 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367), bola Súdnemu dvoru najmä položená otázka, či článok 7 smernice 93/13 bráni tejto maďarskej právnej úprave prijatej v nadväznosti na rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), ktorá upravovala osobitné procesné požiadavky pre žaloby podané spotrebiteľmi, ktorí uzavreli zmluvy o úvere vyjadrené v cudzej mene, ktoré obsahovali podmienku stanovujúcu rozpätie medzi výmenným kurzom uplatniteľným pri čerpaní úveru a výmenným kurzom uplatniteľným pri jeho splácaní a/alebo podmienku stanovujúcu možnosť jednostrannej zmeny, ktorá umožňovala veriteľovi zvýšiť úroky, poplatky a náklady.

43. Súdny dvor odpovedal záporne, pričom spresnil, že sporná právna úprava nie je v rozpore s článkom 7 smernice 93/13 „za predpokladu, že určenie nekalej povahy podmienok obsiahnutých v takejto zmluve umožní navrátenie právnej a skutkovej situácie, v ktorej by sa spotrebiteľ nachádzal, ak by takéto nekalé podmienky neexistovali“¹⁰. Treba poznamenať, že Súdny si bol vedomý skutočnosti, že maďarský zákonodarca mal prijatím najmä zákona DH 1 a zákona DH 2 v úmysle nie len uľahčiť určenie nekalej povahy podmienok zmlúv vyjadrených v cudzej mene, ktoré stanovovali kurzové rozpätie, ale tiež skrátiť a zjednodušiť konanie, ktoré treba podstúpiť pred maďarskými súdmi.¹¹

8 Pozri v tomto zmysle moje návrhy, ktoré som predniesol vo veci Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:85, body 60 až 65). Treba uviesť, že vo svojom rozhodnutí č. 2/2014 PJE Kúria (Najvyšší súd) rozhodla, že „zmluvná podmienka zmluvy o spotrebiteľskom úvere v cudzej mene, ktorá prenáša kurzové riziko bez akéhokoľvek obmedzenia na spotrebiteľa – protívahou za poskytnutie priaznivejšej úrokovej sadzby –, je zmluvnou podmienkou týkajúcou sa hlavného predmetu zmluvy, ktorej nekalá povaha vo všeobecnosti nemôže byť preskúmaná. Takáto podmienka môže byť preskúmaná a vyhlásená za nekalú iba v prípade, ak v čase uzavretia zmluvy a vzhľadom na znenie zmluvy a na informácie získané od úverovej inštitúcie nie je obsah zmluvných podmienok jasný ani zrozumiteľný pre riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa. Zmluvná podmienka týkajúca sa kurzového rizika sa považuje za nekalú, v dôsledku čoho je zmluva v celom rozsahu alebo čiastočne neplatná, pokiaľ sa spotrebiteľ vzhľadom na to, že mu neboli poskytnuté informácie alebo mu boli poskytnuté neskoro, môže dôvodne domnievať, že kurzové riziko nie je skutočné alebo že toto riziko znáša len do určitej miery“.

9 Pozri rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 41).

10 Pozri rozsudok z 31. mája 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 55).

11 Pozri rozsudok z 31. mája 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 45).

44. Hoci, ako to vyplýva zo znenia § 3 ods. 1 a § 4 ods. 1 zákona DH 1, maďarský zákonodarca mal v úmysle označiť ako nekalé len dva typy podmienok obsiahnutých vo väčšine zmlúv o úvere vyjadrených v cudzej mene a uzatvorených medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom, konkrétne jednu zmluvnú podmienku týkajúcu sa rozdielu výmenných kurzov (kurzového rozpätia) a druhú obsahujúcu možnosť jednostrannej zmeny¹², nič to nemení na skutočnosti, že vnútroštátne súdy sú stále oprávnené preskúmať prípadnú nekalú povahu ostatných podmienok obsiahnutých v predmetných zmluvách vrátane zmluvných podmienok, ktoré vymedzujú hlavný predmet, ak by sa dospelo k záveru, že nie sú vypracované jasne a zrozumiteľne.

45. Súdny dvor potvrdil svoje hodnotenie platnosti maďarskej právnej úpravy vo svojom nedávnom rozsudku z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), v ktorom okrem iného uviedol, že článok 4 smernice 93/13 vyžaduje, aby sa zrozumiteľnosť zmluvných podmienok posudzovala v čase uzatvorenia zmluvy so zreteľom na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, ako aj na všetky ostatné podmienky zmluvy, napriek tomu, že niektoré z týchto podmienok boli vyhlásené alebo považované za nekalé a v dôsledku toho neskôr vyhlásené za neplatné vnútroštátnym zákonodarcom.¹³

46. Táto séria rozsudkov potvrdzuje, že hoci je konštatovanie a určenie neplatnosti nekalých podmienok nevyhnutné, konajúci súd nie je naopak oprávnený zrušiť zmluvy vyjadrené v cudzej mene v celosti. Inými slovami, konajúci súd, ktorý dospel k záveru, že podmienka týkajúca sa kurzového rozpätia je nekalá, a dospel preto k jej vylúčeniu prípadne v prospech ustanovenia dispozitívnej povahy, nemôže v rovnakom kroku spochybniť základné zmluvné ustanovenia vzťahujúce sa na kurzové riziko.

47. Podľa môjho názoru má vnútroštátny súd v úmysle v tomto konaní v zásade napadnúť práve tento záver. Neskôr sa k tomu ešte vrátim.

Existencia kogentných ustanovení v zmysle článku 1 ods. 2 smernice 93/13

48. Hoci táto otázka nie je osobitne v rozhodnutí vnútroštátneho súdu spomenutá, treba určiť, či sporná právna úprava spočívajúca v zásade v zákone DH 1, zákone DH 2 a zákone DH 3 patrí do pôsobnosti článku 1 ods. 2 smernice 93/13 alebo či by sa tieto zákony skôr mali chápať ako opatrenia, ktoré môžu členské štáty prijať s cieľom zabezpečiť dodržiavanie tejto smernice.

49. Treba uviesť, že táto vec, ako aj vec, v ktorej bol vydaný rozsudok z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), majú spoločné to, že sa obe týkajú účinku uvedených právnych predpisov zahŕňajúcich zákon DH 1 až zákon DH 3.

50. Pritom vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), bola položená konkrétne otázka, do akej miery môžu patriť do rozsahu pôsobnosti článku 1 ods. 2 smernice 93/13 podmienky vzťahujúce sa na kurzové riziko, ktoré sa stali neoddeliteľnou súčasťou zmluvy prostredníctvom zásahov maďarského zákonodarcu. V tejto veci treba určiť, či je zlučiteľné so smernicou 93/13 určenie neplatnosti a zmena nekalých podmienok právnou úpravou členského štátu s cieľom zabrániť veľmi rozšíreným nekalým praktikám bánk, avšak bez toho, aby bola určená neplatnosť dotknutých úverových zmlúv s tým dôsledkom, že bremeno kurzového rizika bude naďalej zatažovať spotrebiteľa. Existuje teda zjavná súvislosť medzi otázkami položenými v každej z týchto vecí.

51. Rovnako vzniká otázka, či tu treba uplatniť článok 1 ods. 2 smernice 93/13.

¹² Pozri rozsudok z 31. mája 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 44).

¹³ Pozri rozsudok z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 83).

52. V nadväznosti na závery vyplývajúce z rozsudku z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) (tie, ktoré vyplývajú z odpovede na druhú prejudiciálnu otázku), sa domnievam, že tu treba uplatnenie článku 1 ods. 2 smernice 93/13 vylúčiť.

53. Ako Súdny dvor uviedol v bode 50 tohto rozsudku, v prejednávanej veci vyplýva existencia kurzového rizika zo samotnej povahy predmetnej úverovej zmluvy. Podľa informácií vnútroštátneho súdu však ponechanie tohto kurzového rizika vyplýva tiež, prinajmenšom čiastočne, z uplatnenia § 3 ods. 2 zákona DH 1 v spojení s § 10 zákona DH 3, keďže tieto ustanovenia vnútroštátneho práva vedú k zmene platných zmlúv *ipso iure* spočívajúcej v nahradení výmenného kurzu meny, v ktorej bola zmluva o úvere denominovaná, oficiálnym výmenným kurzom stanoveným Národnou bankou Maďarska.

54. Pritom práve, pokiaľ ide o nahradenie podmienky vzťahujúcej sa na kurzové rozpätie na základe § 3 ods. 2 zákona DH 1 a § 10 zákona DH 3 klauzulou, podľa ktorej sa medzi stranami zmluvy použije výmenný kurz určený Národnou bankou Maďarska platný k dátumu splatnosti, Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátny zákonodarca zamýšľal stanoviť určité podmienky týkajúce sa povinností obsiahnutých v úverových zmluvách vyjadrených v cudzej mene (pozri bod 62 rozsudku z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750). Tieto podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné ustanovenia, teda nemôžu patriť do pôsobnosti smernice (pozri bod 64 tohto rozsudku).

55. Tento záver sa však neuplatňuje na iné zmluvné podmienky a najmä nie na zmluvné podmienky určujúce kurzové riziko (bod 65 tohto rozsudku). Podľa hodnotenia Súdneho dvora nemali zmeny § 3 ods. 2 zákona DH 1 a § 10 zákona DH 3 v úmysle upraviť celú problematiku kurzového rizika.

56. V dôsledku toho sa článok 1 ods. 2 smernice 93/13 neuplatní na iné ustanovenia ako tie, ktoré sa týkajú *kurzového rozpätia*.

57. Tiež z toho pre spor vo veci samej vyplýva, že keďže nemožno hneď vylúčiť, že otázka vzťahujúca sa na uplatnenie podmienok určujúcich kurzové riziko bude stále aktuálna a skutočne patrí do rozsahu pôsobnosti smernice 93/13, treba na otázky položené vnútroštátnym súdom odpovedať.

O prvej otázke

58. Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd Súdneho dvora v podstate pýta, či súd, najmä na základe ochrany poskytovanej smernicou 93/13, môže zrušiť v celom rozsahu úverovú zmluvu, ktorej zachovanie by bolo podľa neho v rozpore s ekonomickými záujmami spotrebiteľa.

59. Pýta sa na dosah bodu 3 výroku rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), podľa ktorého „článok 6 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že v situácii, ako je tá vo veci samej, v ktorej zmluva uzavretá medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom nemôže ďalej existovať po odstránení nekalej zmluvnej podmienky, toto ustanovenie nebráni vnútroštátnej právnej norme umožňujúcej vnútroštátnemu súdu napraviť neplatnosť tejto podmienky jej nahradením ustanovením vnútroštátneho práva dispozitívnej povahy“.

60. Treba zdôrazniť, že v tomto rozsudku Súdny dvor pripomenul svoju judikatúru¹⁴, podľa ktorej súd v zásade nemôže, najmä na základe článku 6 ods. 1 smernice 93/13, doplniť nekálú zmluvnú podmienku prostredníctvom preskúmania jej obsahu. Konajúce súdy sú povinné iba vylúčiť uplatnenie nekalej zmluvnej podmienky tak, aby nebola pre spotrebiteľa záväzná.

¹⁴ Pozri judikatúru citovanú v poznámke pod čiarou 5 týchto návrhov.

61. Zmluva teda musí v zásade naďalej platiť bez akejkoľvek ďalšej zmeny okrem tej, ktorá vyplýva z odstránenia nekalých podmienok, pokiaľ je také zachovanie platnosti zmluvy v súlade s pravidlami vnútroštátneho práva *právne* možné.

62. Pritom okrem skutočnosti, že existujú situácie, keď nie je zachovanie platnosti zmluvy právne možné, existujú prípady, v ktorých je zrušenie zmluvy z hľadiska cieľa odstrašenia sledovaného smernicou 93/13 kontraproduktívne.

63. Práve z tohto dôvodu Súdny dvor zmiernil pravidlo v rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282). V prejednávanej veci išlo o zmluvu, ktorej plnenie sa bez neplatných zmluvných podmienok – alebo ich nahradenia zákonnými alebo regulačnými opatreniami – stalo nemožné.

64. Ako vyplýva z bodu 85 rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), riešenie, ktoré prijal Súdny dvor, bolo teda založené na jeho želaní uchrániť spotrebiteľa pred negatívnymi následkami určenia neplatnosti zmluvy tým, že umožnil uplatnenie vnútroštátneho predpisu, na základe ktorého bolo možné nahradiť neplatné ustanovenia zmluvy o spotrebiteľskom úvere dispozitívnym ustanovením vnútroštátneho práva.

65. Svojím prístupom sa Súdny dvor usiloval pripomenúť cieľ nastolenia skutočnej rovnováhy medzi zmluvnými stranami, z čoho, pravdaže, predovšetkým vyplýva zohľadnenie záujmov spotrebiteľa, ktorý by však nemal viesť k narušeniu zmluvnej rovnováhy či dokonca k zrušeniu zmluvy.¹⁵

66. Z pozorného čítania rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), jasne vyplýva, že zásada, podľa ktorej musí za obvyklých okolností zmluva zostať naďalej platnou – bez akejkoľvek inej zmeny, ako sú zmeny vyplývajúce z odstránenia podmienok určených ako nekalé –, stále platí.

67. Výnimka z tejto zásady upravená týmto rozsudkom, ktorá poskytuje možnosť, aby súd prostredníctvom pravidla vnútroštátneho práva napravil neplatnosť podmienky jej nahradením ustanovením vnútroštátneho práva dispozitívnej povahy, je podľa znenia samotného rozsudku podmienená splnením určitých podmienok. V prvom rade by toto nahradenie malo umožniť dosiahnuť „cie[ľ], aby zmluva mohla naďalej existovať aj po odstránení [nekalej podmienky]“ a aby „naďalej zaväz[ovala] zmluvné strany“¹⁶. V druhom rade v prípade, keď je súd povinný určiť neplatnosť zmluvy v celosti, takéto nahradenie musí mať ten účinok, že sa ním predíde tomu, aby bol spotrebiteľ vystavený „obzvlášť škodlivým dôsledkom, takže by mohol byť zmarený odstrašujúci účinok vyplývajúci z vyhlásenia neplatnosti zmluvy“¹⁷.

68. Pritom v prejednávanej veci spočíva otázka položená vnútroštátnym súdom na predpoklade, že sa pre spotrebiteľa javí ekonomicky výhodnejšie, aby súd určil neplatnosť zmluvy v celosti namiesto jej zachovania po odstránení všetkých nekalých podmienok. Pristupuje tak k zaujatému a chybnému výkladu bodu 3 rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).

69. Ako Súdny dvor v tomto rozsudku uviedol, zrušenie celej úverovej zmluvy má v zásade za následok okamžitú splatnosť nesplatennej časti úveru vo výške, ktorá by mohla prekročiť finančné možnosti spotrebiteľa, a z toho dôvodu by viedlo k potrestaniu skôr spotrebiteľa než veriteľa, ktorý by v dôsledku tejto skutočnosti nebol odrádzaný od toho, aby do zmlúv, ktoré navrhuje, vkladal takéto podmienky.¹⁸

15 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 30. mája 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 46 a citovaná judikatúra).

16 Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 81).

17 Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 83).

18 Pozri rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 84).

70. Preto treba dospieť k záveru, že v prejednávanej veci sa vnútroštátny súd usiluje využiť rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), na odôvodnenie riešenia, ktoré je v rozpore s riešením prijatým v tomto rozsudku, konkrétne na určenie neplatnosti zmluvy v celosti.

71. Pri bližšom pohľade sa zdá, že to, čo vnútroštátny súd považuje za škodlivé pre spotrebiteľa, je skutočnosť, že v prípade zachovania platnosti zmlúv prostredníctvom uplatnenia zákonodarných ustanovení dispozitívnej povahy konajúcim súdom by straty spôsobené *kurzovým rizikom* naďalej zaťažovali spotrebiteľa.

72. Tento názor je však zjednodušujúci a nezohľadňuje všetky ekonomické záujmy spotrebiteľov. Bremeno vyplývajúce z kurzového rizika totiž nemožno posudzovať izolovane, keďže ekonomické výhody a nevýhody vyplývajúce z celej zmluvy možno analyzovať len so zohľadnením všetkých okolností sprevádzajúcich uzatvorenie zmluvy.

73. V tejto súvislosti sa mi zdá dôležité pripomenúť, že posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky – a preto otázka, či taká podmienka vyvoláva na ujmu spotrebiteľa „značnú nerovnováhu“ v právach a povinnostiach strán vyplývajúcich zo zmluvy v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13, – treba vykonať s poukazaním na *okamih uzavretia predmetnej zmluvy*, s prihliadnutím na všetky okolnosti, o ktorých mohol predajca alebo dodávateľ vedieť v daný okamih a ktoré mohli mať vplyv na neskoršie plnenie uvedenej zmluvy.¹⁹ Toto posúdenie nemôže v žiadnom prípade závisieť od udalostí, ktoré nastali po uzatvorení zmluvy a ktoré sú nezávislé od vôle zmluvných strán, ako to môže byť v prípade zmeny výmenného kurzu.²⁰

74. Okrem toho, dokonca aj za predpokladu, že by bolo možné platne tvrdiť – čo však tak nie je –, že určenie neplatnosti celej spornej úverovej zmluvy môže byť vzhľadom na odstránenie kurzového rizika, ktoré so sebou nesie, priaznivé pre ekonomické záujmy spotrebiteľov, treba pripomenúť, že táto okolnosť nie je sama osebe rozhodujúca a nemôže na účely údajného zabezpečenia efektivity ochrany poskytovanej smernicou 93/13 odôvodniť určenie neplatnosti celej úverovej zmluvy.

75. Ako už mal Súdny dvor príležitosť zdôrazniť, cieľ sledovaný normotvorcom Únie v rámci smernice 93/13 spočíva v obnovení rovnováhy medzi stranami v zásade pri zachovaní platnosti zmluvy ako celku a nie v určení neplatnosti všetkých zmlúv obsahujúcich nekalé podmienky.

76. Pokiaľ ide o kritériá, ktoré umožňujú posúdiť, či zmluva môže skutočne naďalej platiť bez nekalých podmienok, treba uviesť, že tak znenie článku 6 ods. 1 smernice 93/13, ako aj požiadavky týkajúce sa právnej istoty hospodárskych činností hovoria pri výklade tohto ustanovenia v prospech objektívneho prístupu, takže situáciu jednej zo zmluvných strán, v danom prípade spotrebiteľa, nemožno považovať za rozhodujúce kritérium, ktoré rozhoduje o ďalšom osude zmluvy.

77. V dôsledku toho nemožno smernicu 93/13 vykladať v tom zmysle, že pri posudzovaní otázky, či zmluva obsahujúca jednu alebo viacero nekalých podmienok môže naďalej platiť bez uvedených podmienok, by konajúci súd mohol vychádzať výlučne z prípadnej výhodnosti určenia neplatnosti celej zmluvy pre spotrebiteľa.²¹

¹⁹ Pozri rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 58).

²⁰ Pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:313, body 85 a 86).

²¹ Pozri najmä rozsudok z 15. marca 2012, Pereničová a Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, body 31 až 33).

78. Hoci smernica 93/13, ktorá pristupuje iba k minimálnej harmonizácii, nebráni tomu, aby členský štát v súlade s právom Únie stanovil, že zmluva uzatvorená medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom, ktorá obsahuje jednu alebo viacero nekalých podmienok, je neplatná ako celok vtedy, keď sa ukáže, že to zabezpečí lepšiu ochranu spotrebiteľa, treba uviesť, že maďarská právna úprava z roku 2014 o úveroch v cudzej mene nesmeruje k určeniu neplatnosti dotknutých zmlúv, ale k zachovaniu ich platnosti v zmysle, ktorý je v súlade s výkladom, ktorý bol vyjadrený v judikatúre Súdneho dvora.

79. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že možnosť vnútroštátneho súdu nahradiť zmluvné podmienky musí byť obmedzená, keďže v opačnom prípade by mohol byť ohrozený dlhodobý cieľ pripomenutý v článku 7 smernice 93/13, ktorým je odrádzanie predajcov alebo dodávateľov od toho, aby do zmlúv vkladali nekalé podmienky.²²

80. Ak by však vnútroštátny súd mohol meniť obsah nekalých podmienok, taká možnosť by mohla ohroziť splnenie tohto cieľa. Takáto právomoc by totiž mohla prispieť k odstráneniu odstrašujúceho účinku na predajcov alebo dodávateľov tým, že sa takéto nekalé podmienky voči spotrebiteľovi jednoducho neuplatnia, pretože predajcovia alebo dodávatelia by zostali v pokušení použiť tieto podmienky s vedomím, že aj keby boli vyhlásené za neplatné, vnútroštátny súd môže zmluvu upraviť v nevyhnutnom rozsahu tak, že bude chrániť záujem uvedených predajcov alebo dodávateľov.²³

81. Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na prvú prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že smernica 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni takej vnútroštátnej právnej úprave, ktorá v prípade čiastočnej neplatnosti zmluvy uzatvorenej so spotrebiteľom vyplývajúcej z nekalej povahy jednej z jej podmienok v zásade zachováva platnosť zmluvy bez nekalej podmienky. Konajúci súd tak nemôže napraviť neplatnosť podmienky zmluvy uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom z toho jediného dôvodu, že zachovanie platnosti zmluvy by bolo údajne v rozpore s ekonomickými záujmami spotrebiteľa.

O druhej otázke

82. Zdá sa, že druhú otázku treba chápať tak, že v zásade smeruje k určeniu toho, či prijatie maďarskej právnej úpravy z roku 2014, ktorá prostredníctvom zákona mení určité zmluvné podmienky, je zlučiteľné s ustanoveniami smernice 93/13.

83. V tejto súvislosti stačí v nadväznosti na predchádzajúce úvahy pripomenúť, že keďže článok 6 ods. 1 smernice 93/13 je najmä v záujme právnej istoty zameraný na zachovanie platnosti zmlúv o spotrebiteľských úveroch, pokiaľ to ešte právne umožňuje odstránenie podmienok, ktoré boli určené ako nekalé, nič by naopak nemalo brániť tomu, aby súd určil za neplatné určité nekalé podmienky, ale neurčil neplatnosť dotknutých zmlúv.

84. V rovnakom zmysle by nič nemalo brániť tomu, aby zákonodarca určil neplatnosť určitých nekalých podmienok prostredníctvom zákonov smerujúcich k zabráneniu veľmi rozšíreným nekalým praktikám bánk, ale neurčil neplatnosť dotknutých zmlúv.

85. V prejednávanej veci sa zdá, že maďarský zákonodarca sa rozhodol prijatím zákona DH 1 až zákona DH 3 definovať rámec na účely odstránenia nekalých zmluvných podmienok v úverových zmluvách znejúcich na cudziu menu, zmluvách, ktorých použitie bolo v Maďarsku značne rozšírené a ktoré boli predmetom mnohých súdnych sporov pred maďarskými súdmi.

²² Pozri najmä rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, body 79 a 84). Pozri najmä, pokiaľ ide o možnosť časovo obmedziť reštitučné účinky vyplývajúce zo súdneho určenia nekalej povahy podmienky zmluvy uzatvorenej so spotrebiteľom len na sumy neoprávnene zaplatené na základe tejto podmienky po vyhlásení súdneho rozhodnutia, rozsudok z 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo a i. (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 63 až 73).

²³ Pozri rozsudok z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 31).

86. Tento prístup môžu členské štáty prijať na účely, ako to vyžaduje článok 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení s jej dvadsiatym štvrtým odôvodnením, zabránenia uplatňovania nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.²⁴

87. Zostáva určiť, či tieto ustanovenia vnútroštátneho práva neporušujú zásadu efektivity, konkrétne, či nespôsobujú praktickú nemožnosť alebo nadmerné sťaženie výkonu práv priznaných spotrebiteľom právom Únie.

88. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že zákon DH 1 bol prijatý s tým cieľom, aby záväzná povaha zásad stanovených v rozhodnutí č. 2/2014 PJE neplatila len pre súdy, ale aby mohli byť tieto zásady uplatňované tiež priamo.²⁵ V tejto súvislosti, a ako to vyplýva z bodu 4 dôvodovej správy²⁶ k zákonu DH 1, zákonodarca zamýšľal zohľadniť judikatúru Súdneho dvora a najmä bod 3 výroku rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerne Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).

89. Zo znenia zákona DH 1 vyplýva, že ten sa týka len dôsledkov uplatnenia rôznych výmenných kurzov na všetky platobné záväzky na základe úverovej zmluvy zaväzujúcej spotrebiteľov, rovnako ako aj na čerpanie finančných prostriedkov. Zákonné ustanovenie vyvoláva právne účinky len v súvislosti s touto nekalou podmienkou, takže nijako spotrebiteľovi nebráni v možnosti namietať proti platnosti v súvislosti s údajne nekalou povahou podmienky z iných dôvodov. Bolo by to tak aj prípade, ak by sa podmienka týkala rovnakých ustanovení zatažujúcich spotrebiteľa, pričom by nešlo o uplatnenie odlišných výmenných kurzov, ale z iných dôvodov, za predpokladu, že sa na ne možno dovolávať v súlade s definíciou stanovenou v článku 3 smernice 93/13.

90. Napokon skutočnosť, že ustanovenia vymedzujúce kurzové riziko nemôžu byť predmetom preskúmania ich nekalej povahy, je nezávislá od prijatia tohto zákona a rozhodnutí Kúria (Najvyšší súd) vydaných v záujme jednotného výkladu, ktoré zákonu predchádzali. Takému preskúmaniu bráni okolnosť, že také podmienky spadajú do definície hlavného predmetu zmluvy, ktorý v zásade nepodlieha posúdeniu jeho nekalej povahy, ibaže by tieto podmienky neboli vypracované jasne a zrozumiteľne.²⁷

91. Pokiaľ ide o zákony DH 2 a DH 3, tie sa tiež netýkajú podmienok definujúcich kurzové riziko.

92. Pokiaľ ide o zákon DH 2, obsahuje podrobné technické pravidlá s väzbou na zákon DH 1 s cieľom umožniť transparentné vyúčtovanie tak pre spotrebiteľov, ako aj pre banky. Tento zákon ustanovuje všeobecné pravidlá občianskeho práva upravujúce zúčtovanie; podrobnejšie pravidlá sú stanovené v akte nižšej právnej sily, konkrétne v nariadení MNB (nariadenie Národnej banky Maďarska).

24 Pozri najmä rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerne Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 78 a citovaná judikatúra).

25 Pozri bod 1 dôvodovej správy, podľa ktorého okrem iného „zákon priznáva všeobecnú a záväznú povahu každému výkladu práva, ktorý uskutoční Kúria (Najvyšší súd). Zákon nestanovuje nové pravidlá hmotného práva, nevymedzuje nové zásady uplatniteľné na úverové zmluvy, zmluvy o pôžičke a zmluvy o finančnom lízingu, ale sa obmedzuje na kodifikáciu výkladu práva, ktorý vykonala Kúria (Najvyšší súd). To umožňuje veľkému množstvu spotrebiteľov vyhnúť sa dlhým a nákladným súdnym konaniam, ktoré by tiež preťažovali systém súdnictva“.

26 Tento bod predovšetkým uvádza, že „pri určovaní právnych dôsledkov, ktoré je potrebné vyvodiť z rozhodnutia č. 2/2014 PJE, ktoré vydala Kúria (Najvyšší súd), zákon zohľadnil ustanovenia práva Únie a najmä ustanovenia smernice 93/13 týkajúce sa nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi. Zákon zohľadnil judikatúru Súdneho dvora, ktorý je oprávnený vykladať smernicu 93/13 a najmä zásady zakotvené v rozsudkoch [zo 14. júna 2012,] Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349) a [z 30. apríla 2014,] Kásler a Káslerne Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282). V súlade s judikatúrou Súdneho dvora má zákon za cieľ zachovať platnosť uzatvorených zmlúv tým, že odstráni nekalé podmienky. Tento prístup je tiež v súlade s jednou zo všeobecných zásad občianskeho práva, zásadou *pacta sunt servanda* (záväznosť zmlúv). Zákon sa uspokojuje so zmenou obsahu existujúcich zmlúv v rozsahu nevyhnutnom na to, aby sa zabránilo tomu, že bez nekalých podmienok nebudú môcť naďalej platiť. To by totiž viedlo k neplatnosti zmluvy ako celku, čo by bolo tiež v rozpore so záujmami dlžníkov. Z tohto dôvodu práve v rámci čiastočnej neplatnosti zákon určuje ustanovenia dispozitívnej povahy, ktoré sa stanú neoddeliteľnou súčasťou zmlúv tým, že nahradia nekalé podmienky“.

27 Pozri stanovisko Kúria (Najvyšší súd) k tejto záležitosti už citované v poznámke pod čiarou 8.

93. Pokiaľ ide o zákon DH 3, ktorý uzatvára zoznam legislatívnych opatrení týkajúcich sa úverov v cudzej mene, ukladá povinnosť konverzie zostatku úverov vyjadrených v cudzej mene na HUF a tým vylučuje kurzové riziko, ktoré jednostranne zaťažovalo dlžníkov z hypotekárnych úverových zmlúv uzatvorených s jednotlivcami. Zákon o konverzii definuje právno-technické postupy konverzie na HUF, jej procesné pravidlá, jej podmienky a zmenu úverových zmlúv uzatvorených s dotknutými spotrebiteľmi konverziou na HUF.

94. Je pravda, že zákon o konverzii vychádza z konštatovania uvedeného v rozhodnutí č. 2/2014 PJE, podľa ktorého v prípade platných zmlúv zaťažuje kurzové riziko dlžníka, pričom nekalú povahu týchto podmienok nemožno napadnúť súdnou cestou okrem v prípade kritérií a vzhľadom na kritériá uvedené v rozhodnutí o zjednotení výkladu práva.

95. Preto sa zákon nezávisle od tohto prvku a doplnujúcim spôsobom usiluje do budúcnosti obmedziť kolísanie výmenných kurzov a minimalizovať jeho účinky.

96. Inými slovami, logikou, ktorá je v pozadí zákona, je práve poskytnutie pomoci spotrebiteľom prostredníctvom legislatívneho zásahu s cieľom umožniť im splatiť svoje úvery napriek tomu, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 neumožňuje preskúmať zneužívajúcu povahu ustanovenia vzťahujúceho sa na kurzové riziko ako základného prvku definície hlavného predmetu zmluvy.

97. V dôsledku toho sa domnievam, že ustanovenia smernice 93/13 nebránia prijatiu takých vnútroštátnych ustanovení, ako sú ustanovenia, o ktoré ide v spore vo veci samej, v rozsahu, v akom tieto ustanovenia v záujme právnej istoty a objasnenia vyvodzujú dôsledky z výkladových usmernení Súdného dvora.

98. Preto navrhujem odpovedať na druhú otázku tak, že smernica 93/13 nebráni tomu, aby členský štát na účely právnej istoty a ochrany spotrebiteľa zmenil prostredníctvom právnych predpisov určité nekalé zmluvné podmienky v zmluvách uzatvorených medzi predajcami alebo dodávateľmi a spotrebiteľmi v rozsahu, v akom tieto zmeny nenarúšajú účinnosť ochrany priznanej touto smernicou.

O tretej otázke

99. Svojou treťou otázkou, ktorá sa delí na dve časti, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či je v súlade s právom Únie vydávanie rozhodnutí v záujme jednotného výkladu ustanovení práva, ktoré zaväzujú súdy v oblasti ochrany spotrebiteľa zo strany Kúria (Najvyšší súd).

100. V prípade kladnej odpovede sa vnútroštátny súd pýta, či rovnaký záver platí vtedy, keď vymenovanie členov rady pre zjednocovanie nebolo transparentné, podľa vopred stanovených pravidiel, keď konanie pre uvedenou radou nie je verejné a keď sa nemožno dodatočne oboznámiť s uskutočneným konaním, čiže s použitými odbornými stanoviskami a právnymi teóriami a s tým, ako hlasovali jednotliví členovia (súhlasný alebo nesúhlasný názor).

101. Podľa môjho názoru, a ako uviedla Európska komisia, sa možno oprávnene pýtať na účelnosť tejto otázky na vyriešenie sporu.

102. Zdá sa mi totiž, že otázky vnútroštátneho súdu vyjadrené treťou otázkou odzrkadľujú všeobecné obavy v súvislosti s organizáciou súdov v Maďarsku, a konkrétnejšie, s postupom nazvaným „maďarské zjednocovanie práva“, a dôsledkami, ktoré môžu vyvolať závažné rozhodnutia prijaté Kúria (Najvyšší súd) v tomto kontexte²⁸.

²⁸ Treba poznamenať, že „zásah“, ktorý by prípadne vyplýval zo systému jednotného výkladu, do rozhodovacej činnosti konajúcich súdov bol, ako zdôraznil vnútroštátny súd, zmienený v stanovisku prijatom Benátskou komisiou. Pozri kapitolu VI.5 správy na tejto internetovej adrese: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282012%29001-e>.

103. Zdá sa mi, že toto hľadisko sa len veľmi vzdialene týka sporu vo veci samej tak, ako je prejednávaný vnútroštátnym súdom, a konkrétnej problematiky dôsledkov, ktoré možno a treba vyvodíť zo strany konajúceho súdu z konštatovania nekalej povahy podmienky obsiahnutej v zmluve uzavretej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom.

104. Je dôležité zdôrazniť, že rozsah pôsobnosti smernice 93/13 sa nevzťahuje na právne postupy a nástroje členských štátov zavedené s cieľom organizovať ich systémy súdnictva a zaručiť jednotu ich vnútroštátnej judikatúry.

105. Zdá sa mi navyše, že tieto obavy nemajú vzťah k požiadavkám účinnej súdnej ochrany vyplývajúcim predovšetkým z článku 19 ods. 1 ZFEÚ, ktorý ukladá členským štátom vytvoriť systém opravných prostriedkov a postupov zabezpečujúcich účinné súdne preskúmanie v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie.²⁹

106. Okrem toho je možné položiť si otázku užitočnosti kritiky maďarského systému záväzných rozhodnutí o výklade práva v prejednávanej veci, keďže sa zdá, že v konečnom dôsledku sú to zákony DH 1 až DH 3, ktoré sú potenciálne problematické z hľadiska ochrany poskytovanej smernicou 93/13 proti nekalým podmienkam.

107. Zo samotného znenia uznesenia vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania je ťažké pochopiť, aká je súvislosť medzi organizáciou tohto systému rozhodnutí o záväznom výklade práva na jednej strane a právomocou a základnými zásadami práva Únie, ktoré sú v rozhodnutí uvedené, na druhej strane.

108. Nanajvýš je možné chápať otázku položenú vnútroštátnym súdom tak, že sa pýta, či záväzné rozhodnutia prijaté Kúria (Najvyšší súd) v systéme zjednocovania práva vyvolávajú v prejednávanej veci riziko, že vnútroštátny súd bude zaviazaný konať konkrétne v rozpore so smernicou 93/13 a v rozpore so zásadou účinnej súdnej ochrany.

109. Aby sa v prejednávanej veci mohol Súdny dvor zaoberať otázkami spojenými s takýmito postupmi, treba preukázať, že majú takú povahu, že bránia vnútroštátnym súdom v plnení ich úlohy pri uplatňovaní práva Únie.

110. To by mohol byť napríklad prípad, ak by bolo preukázané, že pravidlá organizácie alebo sporný postup im bráni vo vyvodení všetkých dôsledkov z konštatovania nekalej povahy určitých podmienok alebo zasahujú do možnosti súdov obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na návrh na začatie prejudiciálneho konania v súlade s oprávnením, ktoré im priznáva článok 267 ZFEÚ.³⁰

111. Zdôrazňujem však, že hoci rozhodnutia prijaté v oblasti zjednocovania práva prijaté Kúria (Najvyšší súd) vykazujú vo vzťahu k maďarským súdom záväznú povahu, nijako im nebránia analyzovať súlad zmlúv, o ktorých majú rozhodovať, z hľadiska práva Únie ani prípadne prijať rozhodnutie v súlade s uvedeným právom s vylúčením uplatnenia rozhodnutia o zjednotení práva a to na základe zásady prednosti práva Únie.

112. Podobne, ako to potvrdzuje toto konanie, nič súdom nebráni podať Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania na základe článku 267 ZFEÚ s cieľom požiadať o výklad príslušných ustanovení práva Únie. Ak Súdny dvor dospeje k opačnému záveru, ako je záver prijatý v rozhodnutí o zjednotení práva, možno podať odvolanie s cieľom zabezpečiť do budúcnosti jednotné uplatňovanie práva v súlade s právom Únie.

²⁹ Pozri napríklad rozsudok z 27. februára 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, bod 34).

³⁰ Pozri najmä rozsudky z 5. októbra 2010, Elchinov (C-173/09, EU:C:2010:581, body 24 až 32), a z 5. apríla 2016, PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, body 34, 38 až 41).

113. Zdá sa mi, že tento záver je plne v súlade s poznatkami, ktoré nedávno priniesol Súdny dvor vo svojom rozsudku zo 7. augusta 2018, Banco Santander a Escobedo Cortés (C-96/16 a C-94/17, EU:C:2018:643),³¹ v oblasti judikatúry Tribunal Supremo (Najvyšší súd, Španielsko). Súdny dvor týmto rozsudkom potvrdil, že nemožno vylúčiť, že súdy vyššieho stupňa členského štátu, ako je Tribunal Supremo (Najvyšší súd), môžu v rámci ich úlohy harmonizácie výkladu práva a v záujme právnej istoty vypracovať pri dodržaní smernice 93/13 určité kritériá, podľa ktorých musia súdy nižšieho stupňa skúmať nekalú povahu zmluvných podmienok.

114. Vzhľadom na všetky tieto úvahy navrhujem odpovedať na tretiu otázku tak, že právomoc priznaná Únii s cieľom zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov, rovnako ako aj práva na účinný súdny prostriedok nápravy a na spravodlivý proces nebránia rozhodnutiam o zjednotení práva uplatniteľným na konanie vo veci samej, vydaným v záujme jednotného výkladu ustanovení práva.

Návrh

115. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré podal Budai Központi Kerületi Bíróság (Ústredný súd obvodu Buda, Maďarsko), takto:

1. Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni takej vnútroštátnej právnej úprave, ktorá v prípade čiastočnej neplatnosti zmluvy uzatvorenej so spotrebiteľom vyplývajúcej z nekalej povahy jednej z jej podmienok v zásade zachováva platnosť zmluvy bez nekalej podmienky. Konajúci súd tak nemôže napraviť neplatnosť podmienky zmluvy uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom z toho jediného dôvodu, že zachovanie platnosti zmluvy by bolo údajne v rozpore s ekonomickými záujmami spotrebiteľa.
2. Smernica 93/13 nebráni tomu, aby členský štát na účely právnej istoty a ochrany spotrebiteľa zmenil prostredníctvom právnych predpisov určité nekalé zmluvné podmienky v zmluvách uzatvorených medzi predajcami alebo dodávateľmi a spotrebiteľmi v rozsahu, v akom tieto zmeny nenarúšajú účinnosť ochrany priznanej touto smernicou.
3. Právomoc priznaná Európskej únii s cieľom zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov, rovnako ako aj práva na účinný súdny prostriedok nápravy a na spravodlivý proces nebránia rozhodnutiam o zjednotení práva uplatniteľným na konanie vo veci samej, vydaným v záujme jednotného výkladu ustanovení práva.

³¹ Pozri tiež moje návrhy, ktoré som predniesol v spojených veciach Banco Santander a Escobedo Cortés (C-96/16 a C-94/17, EU:C:2018:216).